

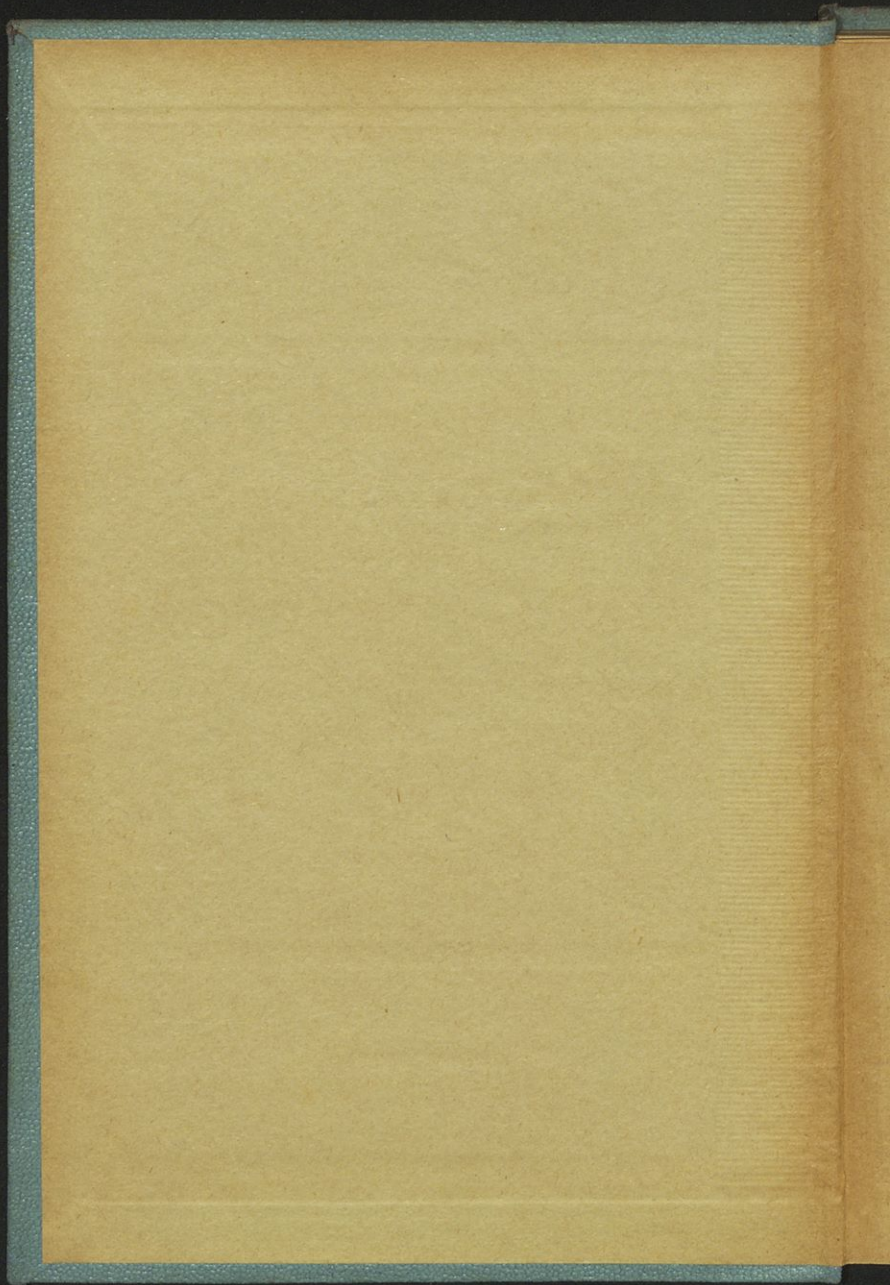
41977

Začetnica
za
slovenske ljudske šole.

Velja 50 h.

NA DUNAJU.
C. KR. ZALOGA ŠOLSKIH KNJIG.

Začetnica

za

slovenske ljudske šole.

Sestavila

Janez Koprivnik in Gabrijel Majcen.

Velja vezana 50 vinarjev.

Na Dunaju.

V cesarski kraljevski zalogi šolskih knjig.

1897.

41977

Šolske knjige v ces. kr. zalogi šolskih knjig na svetlo dane,
ne smejo draže prodajati se, ko je na čelni strani postavljeno.

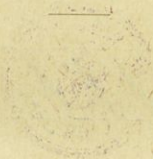
Pridržujejo se vse pravice.

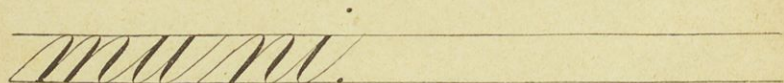
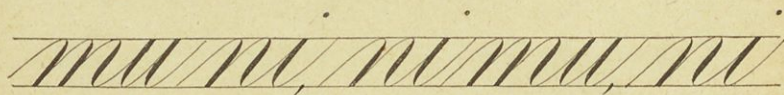
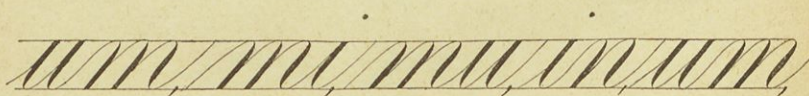
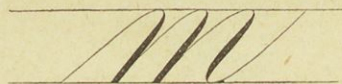
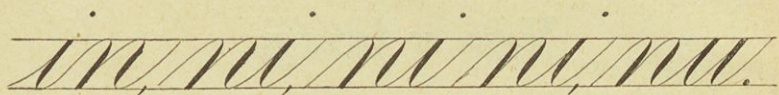
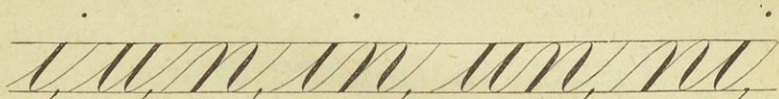
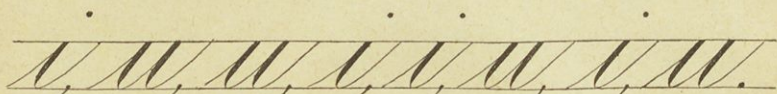
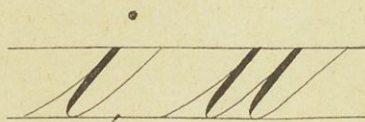

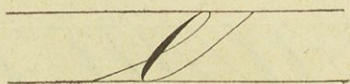
I. del.

Pisane in tiskane črke.

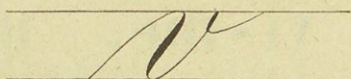
Vaje v branji.

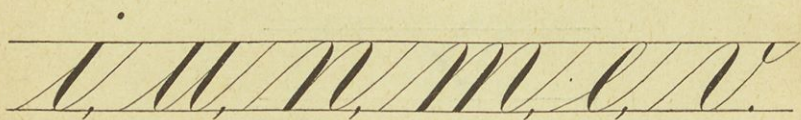

en, ne, me, nem, u-
ni, u-ne, i-me, u-me,
e-ni, me-ne, ne-ne,
u-me, me.

vi, ve, vem, vin, vi-
me, ve-ne, ve-ve, ne-ve,
ne-vem, ne-vin, vem-
i-me, vi-in, vi.

i, u, n, m, e, v.

1. vi, in, ni, um, mu, mi,
vem, vun, nem, i-me,
u-ni, vi-me, me-ne;
2. u-mem, u-men, ne-
vem, ne me-ne, ne
vun, ne u-me me, vi
in mi.

O

0

*on, o-no, e-no, nov,
vi-no, o-ven, ve-mo,
no-vo, on in o-ne,
u-me-mo;*

1. **O, on, no, o-no, o-vo,
o-ve, o-ne, nov, no-vi,
e-no ;**

2. **o - vim, o - nim, u - men,
mi-mo, ve-mo, on ni,
on ve, no-vo vi-no.**

R

r

U-RE, U-REN, UR,

MUR, ROV, RE-REN,

ME-RE, RE-RO, RE-VE,

RU-MEN,

1. **r, re-ve, re-ven, rev-no,
mi-ren, ve-ren, ru-men,
re-men, mu-ren;**

2. **ne-mi-ren, ne-ve-ren,
ne-mir, mo-rem, no-ve
u-re, me-rim, no-va
me-ra.**

A

a

na, o-na, na-ma,

va-ma, ra-ma,

u-ra, ve-ra, me-ra,

o-ma-ra,

1. a, nam, ma-ma, vi-nar,
ra-ven, i-mam, ni-mam,
na-ma, ra-na, mo-rem,
ma - ram, var - no, rev-
na, mar - na;

2. na ra - mi, me - ri - mo,
i - mam ra - no, u - ra mi -
ne, ni u - ren, o - na me -
ri, me - ni me - ri, ni -
ma u - re.

l

l

li, a-li, le, len, lan,

lim, lov, vel, vol,

vol-na, lu-na,

1. l, ul, ol, a-li, val, va-lo-vi,
mal, ma-le-mu, mil, mi-lo, lo-
vi-mo, vel lan, no-ve vi-le;
2. i-ma-mo mi-lo, on ve-li, na-
li-va vi-no, ma-la u-ra, on
mo-li, mo-li-mo! ne lo-mi!
lo-vi me!

h

h

oh! ah! ha, ha!

o-ho! u-ho, o-reh,

vi-har, mu-ha,

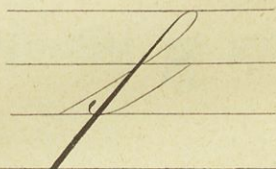
1. h, oh! ah! u-ho, o-reh, ve-ha,
mu-ha, mah, meh, me-hur, vo-
ham, ra-hel, le-nu-hi;
2. i-mam voh, ma-ha-mo, ne-ha-
mo, re-va hi-ra, lo-vi mu-ho,
i-mam ma-lo o-re-hov.

j

j

je, jem, oj, joj,
moy, raj, je-len,
ju-ha, ja-ma,

1. j, mo-ja, mo-je, na-jin, va-jin,
ve-ja, me-ja, loj, li-li-ja, ho-
ja, ve-ja, va-ja, o-je;
2. la-ja, li-je, ja-ha, o-na vi-je,
ma-ja ve-jo, je-mo ju-ho, on
or-je, lo-vi-jo je-le-na.

f

ef, uf, of, if, fi,
fe, fu, fo, fa, fin,
fa-ra, fa-ran, fa-
ra-mi;

1. f, fin, fi-no, fi-na, fa-ra, fa-ran,
fa-ra-ni, far-man, far-ma-ni;
2. fu-li, fer-fo-li, fa-ra-ni v fa-ri,
vol-na je fi-na, far-ma-ni i-
ma-jo i-me-na.

S

S

si, sin, se, sem, os,

o-sem, nos, sam,

les, las, suk,

1. s, o-sa, so-va, ro-sa, sol, le-sa,
li-sa, sa-ni, se-no, se-me re-sa,
le-sen;

2. no-sim, so-lim, sa-mi so, ni-so
sa-me, no-si o-ves, u-mi-vam se,
so-li-mo sir;

3. ne-se na ra-mi sol, ro-sa ro-si,
so-va fer-fo-li, i-ma-mo su-ho
se-no, je-mo ju-ho in me-so,
se-je-mo se-me.

S

Š

še, sěl, naš, na-sä,

va-se, miš, šo-la,

ši-lo, hi-sä,

1. š, šum, šu-ma, su-ša, ši-var,
u-še-sa, mi-ši, su-ši-jo, me-ša-
jo, a-li ši-vaš? ma-šiš li? va-ša
hi-ša;

2. ši-var ši-va, ma-ša mi-ne, v hi-
ši sem, vi-le ni-so va-še, v šo-
li ri-šem;

3. ni-sem v šu-mi, lan se su-ši,
on me-ša se-no, v u-še-si šu-mi,
o su-ši ne ra-se, ne ša-li se!
na-ri-ši u-ho!

z

Z

za mi-za, zi-ma,

zo-ra, vo-z, vo-zel,

vo-zi-mo, zi-mi!

1. **z, za-vor, za-re, je-za, mi-zar,**
re-zi-lo, ma-zi-lo, ze-va, za-la,
ze-lo, res, rez, ves, vez,
las, laz ;

2. **za mi-zo, na za-rah, ze-len o-**
reh, z va-mi, z na-mi;

3. ne je-zi me! u-ma-zan si, ne-
ze-vaj! zo-ve me, za-le-zu-je
miš, o-ves zo-ri, mi-zar ri-še
mi-zo, i-mam ma-zi-lo, na vo-
zu je za-vor.

ž

Ž

žl, ve-žl, žl-na, ve-

žd, nož, mož, ve-žl,

ve-žl, žd-lu-je,

1. ž, jež, vo-ža, ži-ma, ži-la, že-lo,
že-le-zo, ži-vež, ži-vi-na, lu-ža,
fi-žol, koš, gož, ješ, jež, peš,
veš, dež;

2. ži-vim, ve-žem, ne la-žem, žal
mi je, na-lo-ži mu! že-nem ži-
vi-no, za-li-vam ro-že;

3. re-vež ni-ma ži-ve-ža, mož
ma-že voz, a-li re-že nož?
a-li ža-lu-je že-na? i-ma li
o-sa že-lo?

c

C

*cer, ra-ca, ži-ca,
li-ce, lo-nec, lo-vec,
le-vi-ca, jaj-ce.*

1. c, cel, ov ca, li si ca, me zi nec,
ve ve ri ca, le vi ca, žim ni ca;
2. li ce in sen ci, ce sar in ce sa-
ri ca, vem no vi co, re ci mu,
ra ce so ži va li, li si ca i ma
u še sa, e ne ov ce ni;

3. na le vi ci i mam ra no,
že ce li, lo vi mo ve ve ri co,
lo nec je iz i la, mi za i ma-
miz ni co, v miz ni ci so vi li ce.

č

č

č, če-lo, noč, no-č,

o-č, čas, ča-sa, luč,

č-sa-lo,

1. č, meč, ma-če, me ča, ro či ca,
če sen, le ča, ra ču ni ca, ve-
čer ni ce, več na luč;

2. ho čem, no čem, ne me čem,
če šem se, čil sem, nič ne
re čem, u či mo se, z me čem
ma ha;

3. nož i ma roč, če mu so no ži?
la čen sem, vo li so moč ni,
ra ču ni mo iz ra ču ni ce,
o rač or je z o ra lom, voz
i ma o si in ro či ce.

t

t

ti, te, to, ta, tat,

nit, te-ma,

1. t, nit, tič, si to, re še to,
o ta va, te sar, te ri ca, to ča,
le to, ti ha lu na, li to že le zo,
si to te le;
2. te sar te še, ti či le ta jo,
u ra te če, se tev ze le ni, ži to
zo ri, to ča tol če, le to mi ne,
loj se ta ja, ne to ži te!
3. te ri ca te re lan, nit je za mo-
ta na, ne ža li te to va ri šev!
tat hi-ti iz va-si, te-ta to či
vi no, si ro ta ni ma ma te re,
ni ma o če ta, to la ži te si ro to!

d

d

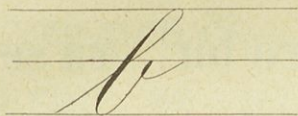
od, do, da, dol, ud,

dar, dim, dar,

1. d, dež, ded, de te, de nar,
du ri, du ša, di ša va, ru da,
do li na, se dem, de vet, de set,
tat, gad; pet, ped; sit, zid;

2. hu da u ra, naš dom, re den
in če den, da ni se, da ni ca
ža ri, vo da de re, dim du ši;

3. de te se jo če, jed mi di ši,
mu di se mi, ne za mu di šo le!
da jaj rad! mo li in de laj!
du še ne vi di mo, de ca, va di
se re du! da vi je dež na mo čil,
ne ho di te da nes od do ma!

b

bo, bom, bob, bič,

bu-čič-la, bo-ben,

1. b, bim, bam, bom, o ba, o be,
bel ro bec, o ba zo ba, ši lo
bo di lo ;

2. do ber dan! o be va bi, vi har
bu či, bi ba le ze, zob me
bo li, o bu va mo se, be rem
be ri lo, bob je te čen, bos
sem, i ma mo še ba bi co ;

3. u ra bi je de set, u či la se
bo va, če ber i ma de be le
ob ro če, ob ro bu ra se jo
de be le bu če.

pr

p

up, pec, krep, pe-

ro, lo-par, sa-pa,

1. p, pif, paf, puf, po, pa, rep,
z re pom, žep, v že pu, na
pi pi, po zor !
2. dob, top; rob, rep; zob, čop;
sa pa pi še, li pa di ši, s pi lo
pi li mo, re po pu li jo, pe so
lu pi jo, voz ro po če, pe te lin
se re pen či, v pe či pe če mo,
pu ran se pe če, pi vo je pi-
ja ča, ži vi na se pa se, po
no či po či va mo ;
3. be rač ho di s pa li co, ši pa
je po či la, pe ri ca pe re
pe ri lo, ba bi ca no si jo
pe čo, iz pe li na de la jo
pe li no vec, i ma mo pe re sa,
pi še mo na pa pir, le po pi ši te!

g

g

ga, no-ga, gos,
go-ba, go-lob,

1. g, go lob gol či, gos go go če,
o sel ri ga, ja go da di ši,
a li me ni mi ga? ga ni se!
u bo gaj rad! ma lo go vo ri!
po ma gaj u bo ge mu!
2. go re či ca me de re, vo da
ga si že jo, na no gah no si mo
no ga vi ce, go ve do i ma gol
go bec, po go rah ra se jo
go be;

3. si ro ta mo li na go mi li, de ca
se gu ga na gu gi, go lo bi ca
pi ta go lo bi ča iz gol ča, jež
za le zu je ga de !

k k

uk, rak, ro-ka,

ka-ča, ko-kot,

ku-ka-vi-ca,

1. k, log, lok; lug, luk; rog,
sok, vi sō ka kad, ve lik
ka men, ko za me ke če, ku-
ka vi ca ku ka, ka ko ku ka?

ko koš ko ko da ka, ku pec
ku pu je, ko le sa te ko, ka di
se, mi ka me;

2. ko vač ku je že le zo, ba ker je
ru deč, ko si ter je siv, vo da
je kal na, li pa je ko ša ta, kaj
pe če pek? ku ha ri ca ku ha
ko si lo, ka ša je na ša pa ša;

3. o ko je dar bož ji, ro ka ro ko
u mi va, s se ki ro se ka mo,
s ko so ko si mo, ko lar na-
re di voz, ko vač ga o ku je,
ko vač je ro ko de lec, ko lar
tu di, ra ki ži ve po po to kih,
re kah in rib ni kih.

i, u, e, o, a;

i, u, e, o, a;

n, m, v, r, s, š, z, ž;

n, m, v, r, s, š, z, ž,

l, h, j, f;

l, h, j, f;

c, č, t, d, b, p, g, k.

c, č, t, d, b, p, g, k.

bodi reden in čeden!
v šolo hodi rad! v šoli
mirno sedi, pazi in
pomni! po poti ne
žali tovarišev in to-
varisčic! nikomur ne
nagajaj! ne jezi ni-
kogar! doma lepo
ubogaj, pobožno mo-
li in rad se uči!

jutro: — lučice na nebu so ugasnile;
tam na robu gore pa se žari; na ro-
žicah se zalesketa tisoč in tisoč isker,
to je rosa; tičice ubirajo pesmice za
novi dan; z visoke line zadoni; oče
in mati molita; potem pojdeteta na delo.

poldan: — velika luč je najviše na nebu;
popotnik se poti; rožice venejo; pes-
zija; živina počiva; ura bije poldan;
iz line zopet zadoni; sedemo za mizo;
na mizi je kosilo; jemo in pijemo;
oče molijo; mi tudi; potem idemo iz
hiše.

večer: — tema lega v dolino; tički so
sedli počivat; rožice so se nagnile;
na nebu zagori lučica tik lučice;
izza gore poluka mesec; o, kako lepo
je nebo! kako lepo šele mora biti
v nebesih!

1.

sm: smet, smeh, smejati se, smešno, smukati, smola, smoditi.

sn: snaga, snažen, snažiti, sneg, posnemati.

sl: slama, slamnik; slep, slepec; sliva, slivovec; oslabeti, nasloniti se.

sv: svetiti, sveča; svet, svetnik; svinec, svora, svaditi.

sr: sram, sramuj se! sraka, srabot, sreš, sreča.

2.

zm: zmotati, zmota, zmetati, zmirom, zmazek.

zn: znati, znanec; kaznovati, kaznovan.

zl: zlog, zložiti, zlagati; zleteti, izlet.

zv: zvon zvoni; zvitá zver, zvijača.

zr: zreti, zrem; zrelo, zrak.

3.

žl: žlica, žličnik; žleb, žleza.

žv: žvekati, prežvekati; žveplo, žvižgati.

žr: žreti, žrelo, požrešen, žrebe.

4.

ml: mleti, mlin; mlatiti, mlatič; mladina, pomlad.

mr: mrači se, mrak je; mraz, mrena, umreti.

mn: mnogo, množica; mnih.

5.

vl: vleči, vlak, vlačen; vlit.

vr: vroč; vreti, vrelec; vrezati, vrata, vrat.

vz: vzeti, vzamem; vzidati.

6.

hl: hlad, hladno; hlap, hlače, hlapec.

hr: hripav, hripa; hrom, hromec; hram, hraniti; vihrati, vihrav.

7.

bl: blato, blatiti; blag, blažen; bled, bloditi.

pl: pletem, plot; plug, plužiti; plačati, plačilo; pleve, platno.

br: brat, breg, brisati; brusiti, brus; brada, brod.

pr: prav, pravica; prag, prah, praprot; napraviti.

8.

gl: gluh, glušec; globok, globočina;
gladiti, gladilnik; glodati, glodavec.

kl: klet, klin, klop, kladivo, klic, klicati.

gr: greh, grešnik; grad, graditi; grah,
griva, greben.

kr: krava, kravar; kri, krivica, kreda,
krovec, krojač.

9.

km: kmet, kmetija; kmalu.

gn: gniti, gniloba; gnati; gnoj, gnojnica.

kv: kvas; kvariti, na kvar; kvokati.

cv: cvet, cvesti, cvetica; cviliti.

čl: človek, človeška duša; član.

čr: črep, čreda, čreta, črevo.

10.

tl: tleti, tla, tlaka, na tleh, pritlikovec.

dl: dlan, dlaka, dleto.

tr: trava, trobenta, trebuh, tretí, trositi.

dr: drog, drobiž, drevo, dren, drobtina,
dreti, drobiti.

tv: tvoj; tvor, tvoriti.

dv: dve, dvajset, dvor, dvomiti, dvigati.

- st:** stopalo, stopati; stati, stojalo; most, čast.
št: šteti, število; pošten.
sp: spati, spalnica; spisati, spis; spodaj.
sk: skok, skočiti, skakati; skop, skopuh; vrisk, blisk.
šk: škoda, škodovati; škarje, škorec.

11.

- zb:** zbor, zbirati; zbadati, zbijati, zboleti.
zd: zdaj; zdihniti, zdihovati; zdi se mi.
zg: zgoreti, zgeniti, zgoditi se, zgodaj.
žg: žge, žgati, žganci; žganico žgejo iz sliv.

12.

- smr:** smrad, smreka, smrečje.
shr: shramba, shraniti, shranjati.
spl: splesti, splesniti, splavati, sploh.
spr: spraviti, prevod, spreiti, spredaj.
skl: skleda, sklednik; skleniti, sklep; skladati, sklicati.
skr: skriti, skrivno, skrivnost; skrinja.
stv: stvar, stvariti, stvarnik.

str: strah, strašiti; streha, struna, straža.

zdr: zdrav, zdravje; zdrobiti, zdramiti se.

škr: škripati, škripec, škropiti, škrobotati.

13.

šč: ščipati, ščetina, klešče, hrošč.

lj: ljub, ljubiti, ljubezen; ljudje, marljiv, uljuden, učitelj, metulj.

nj: njegov, njiva, cunja suknja, konj, ogenj.

plj: pljuvati, pljunec, pljuvalnik.

klj: ključ, ključar, kljun, kljuka, kljuse.

knj: knjiga, knjižica, knjižnica, knjigar.

14.

r: srbeti, sree, sršen, srp, zrno, zrcalo, žrjav, žrjavica, žrd, mrtev, mrlič, mrzel, mrva, vrba, vrniti, vrv, vrt, hrčati, hrček, brleti, brneti, brcati, brž, prvič, prtič, grča, grlica, grm, krt, krtica, krtača, črta, črv, črnilo, trn, trs, trg, držati, držalo, strm, strd.

strupene jagode: — sosedov rejenček pase po gozdu ovce; pod hrastom najde grmič z lepimi črnimi jagodami;

misli, da so črešnje; utrga jagodo in jo pozoblje; ker je bila sladka, pozoblje jih še več; pa niso bile črešnje, ampak strupene jagode;

rejenček hudo zboli in trpi velike bolečine; doma mu dajo toplega mleka, da je bljeval; s tem se je otel smrti; ozdravel pa dolgo ni.

t T. t T.

Tine, Tomaž.

Tine lepo piše. Tomaž
streže bolniku. Tobija je
zidar.

n N. n N.

Noe, Nikolaj.

Nace je nesel žito v mlin.
Nikolaj je bil vojak. Noe je
svaril ljudstvo.

m M. m M.

Matija, Martin.

Marko hodi v šolo. Matevž
služi pri sosedu. Metod se
uči kolarskega.

v V. v V.

Vid, Valentin.

Vojteh lepo poje. Vincenc
gladko bere. Valentin glasno
odgovarja.

u U. u U.

Urh, Urban.

Urban moli iz molitvene knjige. Urh streže pri sveti maši.

i I, j J. i I, j J.

Ivan, Izidor,

Janez, Jakob.

Izidor je delavec. Ignacij je duhovnik. Jakob je bil apostol. Janez je krstil Jezusa.

z Z, ž Ž.

Zdenko, Žiga, Želko.

Zdenko pase ovce. Žiga
napaja konje. Želko vprega
vole.

Tine, Nikolaj, Matija, Valentin, Urban,
Ivan, Jakob, Zdenko, Žiga so moška
krstna imena.

Na poti v šolo.

Zimskega dne je bilo. Tonček gre
v šolo. Na poti pade v sneg. Ta je
bil debel. Tonček ne more vstati. Milo
zajoka.

Zdaj prideta za njim njegova tovariša Ivo in Želko. Ivo se poredno nasmeje. Tončka hoče pokriti s snegom. Želko pa reče: „Ne stori Tončku nič žalega!“

Nato ga prime za roko in ga vzdigne. Tudi mu otrese sneg ter mu ponese torbico do šole.

Vesel se mu Tonček zahvali. Iva pa je sram.

c C, č Č.

Cecilija, Častislava.

Cecilija umiva mizo. Častislava pospravlja po sobi.

O O, a A.

Otilija, Ana, Agata.

Otilija plete nogavice. Ana
šiva srajco. Agata gladi
perilo.

g G.

Genovefa, Gabrijela.

Genovefa nosi vodo. Gabri-
jela varuje Anico.

h h, k k. h H, k K.

Helena, Katarina.

Helena mesi kruh. Katarina
pometa sobo.

f f.

f F.

Filomena, Franciška.

Filomena trebi gobe. Fran-
čiška pobira slive.

Cecilija, Častislava, Otilija, Agata,
Genovefa, Helena, Katarina, Filomena
so ženska krstna imena.

Cilka in Anica.

Cilka je imela premožne roditelje. Česar je potrebovala za šolo, vse so ji lahko preskrbeli.

V šoli je poleg nje sedela Anica. Njeni roditelji pa so bili ubožni. Jako slabo se jim je godilo. Anici niso mogli vselej o pravem času kupiti kamenčka, svinčnika ali peresa.

Nekega dne pišejo otroci v šoli s peresom. Anica nima peresa. Cilka to zapazi. Hitro seže v peresnico. Anici posodi novo pero.

Gospod učitelj to vidi. Obrnejo se k učencem in reko: „Glejte, otroci, kako je Cilka dobra in postrežna. Novo pero je posodila Anici.“

Anica se Cilki lepo zahvali. Otroci pa so imeli Cilko odslej še rajši.

p P.

p P.

Pajek, Potocnik,
Preseren.

**Peč greje sobo. Pes varuje
hišo. Poštenje je najboljšo
premoženje.**

b B, r R.

Bostjancic, Rav-
nikar.

**Bog vse vidi, Bog vse ve.
Rad moli in delaj! Resnica
je vsakomur ljuba.**

s S, š Š.

Plomšek, Lubic,

Solar.

Sivi glavi se odkrij! Slabe
družbe se varuj! Naj te šola
veseli! Šiba še nikomur ni
kosti zlomila.

l L, e E.

Levstik, Erjavec.

Eržen.

Lažniku nihče ne verjame.
Lenega čaka strgan rokav.
Eden hlapec kosi, drugi za
njim suši. Ena dekla žanje,
druga za njo veže.

d D.

d D.

Dolinar, Dolnik,

Dajnko.

Dober dan! Dolge noči,
kratki dnevi. Dobro povsod,
najbolje doma.

Prešeren, Boštjančič, Ravnikar, Slomšek,
Šubic, Levstik, Erjavec, Dolinar so
priimki.

Petelinov klic.

Kikiriki!	Kikiriki!
Brž otroci mi vstanite,	Knjige brž v roke vzemite,
Brž umijte se, molite!	Lepo pridno se učite!
Kdor predolgo spi,	Kdor se mlad uči,
Dosti vreden ni.	Glada ne trpi.
Kikiriki!	Kikiriki!

Kikiriki!
V šolo mi hodite radi,
Dokler ste še čvrsti, mladi!
Kdor predolgo spi,
Šolo zamudi.
Kikiriki!

Abeceda.

a A, b B, c C, č Č, d D,

a A, b B, c C, č Č, d D,

e E, f F, g G, h H, i I,

e E, f F, g G, h H, i I,

j J, k K, l L, m M, n N,

j J, k K, l L, m M, n N,

o O, p P, r R, s S, š Š,

o O, p P, r R, s S, š Š,

t T, u U, v V, z Z, ž Ž,

t T, u U, v V, z Z, ž Ž.

II. del.

B e r i l a.

A. Šola.

1. Šolski mladini.

Uči pridno se, pobožno moli,
Lepo vedi se doma in v šoli!

2. Prvič v šolo.

Mati sinku:

„Pojdi zdaj, pa priden bodi,	Na odkazano ti mesto
Da se boš naučil kaj;	Sedi, pa na klop roké;
Sveti Duh te, sinek, vodi,	Ne šepeči, pazi zvesto,
On razum ti pravi daj!	Kaj učitelj govoré!

Kaj oni velé ti, stori;
Vprašan, gledaj jim v obraz,
In pa možko odgovori! —
Zdaj pa pojdi; zadnji čas!“

3. Na poti v šolo.

Mihec in Jožek gresta v šolo. Na poti pokaže Jožek Mihcu nalogo. Mihec jo pogleda in reče: „Ej, Jožek, dosti je napak!“ Hoče jih Jožku tudi pokazati.

Jožek pa se razjezi. Mihcu iztrga nalogo. Tudi ga suva in bije s pestjo. Mihec pa reče mirno: „Gospodu učitelju povem, da si me suval in tepel.“ — „Le povej!“ odgovori Jožek.

Približata se šoli. Jožek prime Mihca za roko, rekoč: „Čuj, Mihec, ne pravi gospodu učitelju, kaj je bilo! Nikoli več ne storim kaj takega.“

Mihec pogleda Jožka in vidi, da je žalosten in da se boji. Seže mu v roko in reče: „Odpuščam ti. Pozabiti hočem, kar je bilo.“

4. Molitev pred ukom.

Pred poukom v šoli zbrani,
Prosimo te, Bog, srčno:
Pridne, dobre nas ohrani,
Da dospemo kdaj v nebó!

5. Janezek v šoli.

Janezek je bil vsak dan v šoli. Vendar ni pisal, čital in računal tako dobro, kakor njegovi součenci. Zakaj je neki Janezek tako zaostajal? Ker v šoli ni pazil.

Kadar so gospod učitelj učili, oziral se je vedno ali pa se je igral pod klopjo. Zato nikoli ni vedel, kaj so pravili.

6. Molitev po uku.

Ukov lepih smo prejeli
Danes v šoli mnogo spet.
Bog daj, da po njih živeli
Zvesto bi še poznih let!

7. Pridna Rozika.

Roziko so hoteli mati doma imeti, da bi jim kaj pomagala. Rozika pa je žalostna. Joče se in pravi materi: „Drugi otroci bodo kaj znali, jaz pa zaostanem.“

Mati pa še niso hoteli pustiti Rozike v šolo. Zato jih prime Rozika za roko in pravi: „Ljuba moja mati, lepo vas prosim, pustite me v šolo! Saj pridem iz šole hitro domov in bom tem pridnejša.“

Mati ji prijazno rekó: „Torej pa pojdi, ker se tako rada učiš! Vem, da se v šoli več naučiš, nego mi doma pomagaš.“

8. Šola.

Kako te, šola, rad imam,
Kako me veseliš!
Karkoli vem, karkoli znam,
Ti vsega me učiš.
Otrok bi nehvaležen bil,
Če ne bi, šola, te častil!

9. Uganka.

Ima liste,
Ni drevo;
Ima hrbet,
Ni telo;
Brž ugani,
Kaj je to!

B. Dom.

a) U v o d.

1. Hiša.

Vidko reče Dragici: „Pojdi, sestra! Sezidajva si hišico zate, zame, za očeta in za mater! Zraven hišice postaviva hlevček za konje, vole in krave!“

Gresta torej na dvorišče, nabereta kamenčkov in zidata, da je veselje. Že stoji zid; sedaj napravita še okna in duri. Zgoraj pa naredita streho.

Iz veže drže stopnice na podstrešje in v klet. Zraven hiše sezidata hlev in poleg hleva kočico za psa. Po dovršenem delu sta zelo vesela in od veselja ploskata z rokami.

2. Naša hiša.

Naša hiša ljubezniva
Nas v naročje svoje skriva,
Da ne more sneg pa mraz,
Ne vihar in dež do nas.

Tukaj s stariši živimo,
Veselimo se, učimo;
Kadar pride tihi mrak,
V mehko postelj leže vsak.

Kdor pa varne strehe nima,
Muči ga poletje, zima; —
Torej, Bog, to prošnjo čuj,
Ter naš dom nezgod varuj!

Luknjica pri luknjiici, pa vendar vodo drži. Kaj je to?

b) Družina.

1. Dobri otroci.

Jožek, Nežika in Franček sedé na klopi pred hišo. Pogovarjajo se o očetu in materi. Jožek, starejši brat, pravi: „Včeraj so mi kupili oče novo začetnico.“ Sestra reče: „Meni so dali mati lep robec.“ Franček, najmlajši bratec, pravi: „Zvečer nam dadó mati mleka in kruha.“

Potem še dalje govoré, kako dobra sta oče in mati. Jožek tudi pripoveduje o sosedovi Metki, ki so ji mati umrli. Vsi se spogledajo in imajo solzne oči. Franček reče: „Naša mati ne smejo umreti!“

Nato gredó vsi trije v hišo in niso nikjer tako radi, kakor pri očetu in materi.

2. Oče in mati.

Ljubi oče, ljuba mati
Čuvata me dan in noč.
Kaj se treba meni bati,
Saj sta vselej mi v pomoč!

Vse mi dasta, česar prosim:
Sadje, kruh in med in sok;

Suknja topla, ki jo nosim,
Dar je tudi njiju rok.

S čim naj neki ju zahvalim,
Da bo prav obema všeč?
Če ju slušam in ne žalim,
To je menda prva reč.

3. Tolažba.

Tiho, tiho, Tonček mali, Ta nožiček, ki so mati
O, ne jokaj se tako; Dali mi za god ga, veš?
Mater so ti pokopali, Ná ga, tvoj je, le jokati,
To je pač strašno hudo! Ljubi 'Tonček, se ne smeš.

In pa te-le desetice,
Od očeta jih imam;
Košek jagod, kos potice,
Kar imam, vse rad ti dam.

c) Človeško telo.

1. Nepokorna Tončika.

Šestletna Tončika se je rada igrala z noži, vilicami in škarjami. Mati so ji pogostoma dejali: „Tončika, pusti te reči! To bode. Gotovo se ti še kaj pripeti.“ Ali nič ni pomagalo.

Nekoč zleze Tončika z nožem v roki na stol. Stol se zvrne, deklica pade na tla in se zbode z nožem v levo oko. „O joj, o joj!“ zakliče Tončika, in roditelji

od strahu ne vedó, kaj bi storili. Pošljejo po zdravnika. Zdravnik pride ter ji obveže oko. Tončika je prebila hude bolečine in je bila potem na jedno oko slepa.

2. Prsti na roki.

Ta z drevesa	Ta na rame
Hruške stresa;	Vrečo vzame;
Ta jih meče	Ta jo skozi
V prazne vreče;	Vrata vozi;

Ta pa gleda
In pojeda.

3. Dobri deček.

Padel je deček pod voz in si zlomil nogo. Zelo je jokal, ko so ga prinesli domov. Bolna mati izvedó veliko nesrečo. Iz postelje skočijo in omedlé.

Deček to vidi in takoj utihne. Pride zdravnik in mu obveže nogo. Pri tem opraviu se je deček grizel v ustna od prevelikih bolečin.

Vzdihoval je, zajokal pa ni. Vprašajo ga, ali ga nič ne boli. „Oj, boli, boli, zelo boli!“ pravi deček tiho; „pa bojim se ječati, da bi mati ne bili še bolj žalostni.“

4. Micika in Mirko.

Mirko se zjutraj ni nikoli redno umil in počesal. Sestri Miciki pa se je posmehoval, kadar si je z vodo

izpirala usta in snažila zobe, umivala lice, ušesa in sploh vso glavo ter si skrbno česala dolge lase.

Oče in mati sta Mirka pogostoma opominjala, naj je tudi sam tako čeden, kakor je Micika. Mirko pa ni slušal. Končno se mu je po rokah izpuhnilo tako gnusno, da so se ga ogibali vsi součenci. Dobil je namreč garje, ki hudo srbé in se lahko prenesó na drugega človeka.

Mirko je moral dolgo ostati doma in se ni smel družiti z nikomur. Micika pa je bila vedno zdrava.

5. Cigani gredó!

Zbežimo, stecimo,	Če se ne umivaš,
Cigani gredó!	Cigana se boj!
V rjavih bisagah	Sicer te zaloti
Otroke nesó!	In vzame s seboj.

6. Molitev zjutraj.

Spet napočil dan je nov,
Daj mi, Bog, svoj blagoslov!
Angeljček pri meni stoj,
Da otrok ostanem Tvoj!

7. Molitev zvečer.

Glavica mi je zaspana,
Posteljica že postlana;
Bog mi svojo daj pomoč!
Oče, mati, lahko noč!

č) Človeške dobe.

Jurče in starček.

Jurče stopi iz hiše na prag. Prav tedaj pride starček mimo njega. Glava mu je sklonjena, hrbet upognjen, noge se mu tresejo, opira se na palico. Jurče se mu glasno zasmije. Starček pa se ozre na dečka in ga nagovori tako-le:

„Ljubi deček, zakaj se mi posmehuješ? Ali ne veš, kaj te čaka? Kadar prebiješ toliko, kakor sem jaz, tudi ne boš več poskakoval.“

Jurčetu sežejo te besede do srca. Hitro stopi k starčku, prime ga za roko in mu reče: „Ljubi mož, prosim vas, odpustite mi, da sem vas razžalil!“ Starček pravi: „Odpuščam ti! Le vedno spoštuj stare ljudi, to je všeč Bogu in ljudem!“

d) Jed in pijača.

1. Molitev pred jedjo.

O Bog, to vse nam daješ Ti,
Kar dan za dnevom nas krepi;
Podeli, da bi to jedilo
Po Tvoji volji nam teknilo!

2. Nezmerni deček.

Krištof je bil v šoli najmanjši učenec. Sicer pa je bil zdrav in rdečih lic. Ljudje so ga dražili: „Krištof,

kdaj že pogledaš gospodu učitelju na mizo?" Dečka so te besede vselej zbudle.

Nekoč mu reče nekdo: „Krištof, močno jej, da hitreje dorasteš!“ Krištof si misli: „To pa že storim.“ Odslej je in tlači vase, da je groza. Vendar pa ni rasel nič hitreje, nego bledele je in hiral. Nič ga ni veselilo, ne delo, ne šola. Naposled zbolil prav močno.

V postelji ležeč si misli: „Ali nisem zbolel zato, ker sem preveč jedel? Odslej bom jedel le za potrebo.“ Čez nekoliko časa ozdravi; a jedel je zdaj le toliko, kolikor je bilo prav. In zopet je bil vesel in rdečih lic.

3. Usmiljena deklica.

Stara Jera je dobivala pri Ivanovih kosilo. Po jed je hodila z loncem. Nekoč se nekoliko zakesni. Ivanovi so že odkosili, dekle pa so pozabile kaj prihraniti stari ubožici.

Ivanove Minke ni bilo doma. Mati so jo bili poslali k šivilji. Ko pride deklica domov, gre v kuhinjo, da bi si vzela kosilo, ki jo je čakalo.

V kuhinji pa ugleda staro ženo s praznim loncem. Dekle ji povedó, zakaj ni dobila Jera obeda. „Dajte ubogi Jeri jedi, katere ste prihranile meni,“ reče Minka; „lože prebijem jaz brez kosila ko ona.“ Jera je dobila Minkino kosilo.

4. Molitev po jedi.

Za nas kot oče, Bog, skrbiš,
Jedi, pijače nam deliš.
Kar milost nam je Tvoja dala,
Za vse, za vse Ti bodi hvala!

5. Kruh na poti.

Če kruhek kje na tleh leži,
Nikar ne stopi, dete, nanj!
Lahko živalca ga dobi,
Ki se Bogú zahvali zanj.

Položi s ceste ga na kraj!
Morda ga najde droben ptič,
Pa ž njim zleti, da bode kaj,
V široki svet čez plan in grič.

6. Mrzla voda.

Kadar je bil Blaže razgret in žejen, hotel je vselej takoj piti. Oče so mu branili in ga večkrat svarili, rekoč: „Dokler ti je vroče, ne pij, sicer zboliš!“

Nekoč priteče ves razvnet z vrta. Očeta ni blizu. Naravnost gre k studencu ter se napije mrzle vode. Vesel, da si je tako hitro ugasil žejo, reče: „To je bilo dobro!“

Toda kmalu začuti bolečine v prsih. Tudi mrzlica se ga loti, in kašelj ga sili. Še tisti dan mora v posteljo. Oče pošljejo po zdravnika. Blaže dobi zdravila. Vendar mu prihaja slabše od dne do dne, sčasoma ga je zgolj kost in koža. Kolikokrat vzdihuje v postelji: „Ko bi le ozdravel! Nikdar več ne bi pil, dokler se ne bi ohladil.“ A ni mu bilo pomoči. Nekoliko časa je še trpel, naposled je umrl.

7. Najboljše vince za otroke.

Za deco kaplje slajše
Od kaplje bele ni;
Izpod pečin to vince
Izvira in kipi.

Od tega vinca glava
Nikogar ne boli;
Telo je čvrsto, zdravo,
In sladko se zaspi.

Po logu tiho teče
Ta žlahtni, bistri vir;
Zastonj ob njem dobiva
Živina, ptič požir.

Pa če je voda zdrava
Za deco, dobro vem,
Da tudi nič ne škodi
Odraslim že ljudem.

e) Obleka.

1. Lepa suknja.

Srečko ni bil priden. Neredno je hodil v šolo in tudi učil se je malo. Rad pa je imel lepo obleko.

Nekega dne pride z novo suknjico v šolo. Tovariš Videk je imel staro suknjo. Srečko mu reče: „Glej, kako lepo suknjo imam! Ti nimaš take!“

V šolo stopijo gospod učitelj. Ko z učenci odmolijo, pokličejo Srečka in ga vprašajo. Toda on ne ve kaj odgovoriti. Potem pokličejo Vidka.

Ta pa jim odgovorja, da je veselje. Zdaj je bilo Srečka sram. Spoznal je, da sama lepa suknja ne pomaga nič, če človek ni priden.

2. Uganka.

Hrbét ima, trebuha ni,
Roké ima, brez nog stoji,
Lasé ima, a ne glavé. —
Kako je stvari tej ime?

3. Kaj imaš pa ti?

Glej, polža krije hiška,
Kožušek ima miška;
Metuljček ima krilo,
A perja ptič obilo. —
Dej, kaj imaš pa ti?
Znaj, oče, mati zlata
Prav rada me imata!
Obleko imam tudi
In hišo v zimi hudi.
Ko zunaj veter hruje,
Peč mraza me varuje —
Kaj torej me skrbi?

4. V nedeljo zjutraj.

Bilo je neko nedeljo. Mati opravijo Miciko in Franceta za cerkev. Potem velé: „Pojdita na vrt in povijta tri šopke, ali pazita mi na praznjo obleko!“

France steče naprej. Ko pride Micika za njim, prihiti ji s šopkom v roki ves moker in blaten čez gredo naproti. Micika pravi: „Kakšen si, France! Kaj porekó mati! Zakaj nisi pazil na obleko?“ Nato natrga Micika ob kraju grêde cvetic, in oba gresta v hišo.

Mati takoj zapazijo, kakšen je France. Obraz se jim stemni in nevoljno rekó: „Nesrečno dete! Dobro veš, kako težko te oblačiva oče in jaz, pa ne varuješ obleke! Ker me nisi slušal, ostaneš danes doma! Sledi praznjo obleko in obleci delavno!“

Ko se France preobleče, mora v zadnjo sobo. Tukaj je ostal za kazen do poldne.

f) S t a n o v a n j e.

1. Bog vse vidi.

Jakec in Anica sta bila sama doma. Jakec reče Anici: „Pojdi z menoj! Poiščiva si kaj dobrega!“ Anica mu odgovori: „Pojdem, če veš za tak kraj, kjer naju nihče ne vidi.“

„No,“ reče Jakec, „pojdiva v mlečnico! Tam je dosti smetane.“ Anica odgovori: „Tam bi naju videl sosed, ki na dvorišču drva cepi.“

„Pa pojdiva v kuhinjo!“ pravi Jakec. „V kuhinjski omari je poln lonec medú; kruh bodeva namakala vanj.“ Anica veli: „Tam naju utegne videti sosed, ki sedi pri oknu in prede.“

„Torej pojdiva v klet jabolk jest!“ reče Jakec; „tam je taka tema, da naju ne bo nihče videl.“ Anica

pa odgovori: „Oh, ljubi moj Jakec, ali res misliš, da bi naju tam nihče ne videl? Ne veš li nič o tistem očesu nad nami, ki vidi skozi zidove in tudi v temi?“

Jakec se prestraši in reče: „Prav praviš, ljuba sestra! Bog naju vidi tudi tam, kjer bi naju ne videlo človeško oko. Zatorej nikjer ne delajva, kar bi ne bilo prav!“

2. Otrok in peč.

„Ti grda, črna peč, obleci si lepše oblačilo!“ reče otrok poletnega dne. „Poglej mize, stole, omare in zrcalo, kako je vse snažno in lepo. Samo ti, peč, si tako umazana in črna, kakor saje.“

Peč pa molči in si misli: „Počakaj, ko mine poletje, gotovo ti bom po volji.“

Pride zima, in zunaj vse zmrzuje. Tedaj pa priteče otrok v sobo k topli peči, gladi jo, objemlje jo in pravi: „Oh, ljuba peč, kako si dobra! Tako radi te imamo! Kako bi brez tebe prebili!“

3. Uganka.

Poleti je hladna, pa ni gladna.
Pozimi je gladna, pa ni hladna.
Kaj je to?

4. Blaže in Nežica.

Bila sta bratec in sestra po imenu Blaže in Nežica. Blaže je imel svoje reči vedno razmetane, da jih je bilo grdo videti. Klobuk je ležal na tleh, suknjo je imel na

klopi, tablo na peči, pisalo na postelji i. t. d. Kadar pa mu je bilo česa treba, nikoli ni hitro našel svojih rečij. Zato je prihajal tudi prepozno v šolo.

Pri Nežici pa je imela vsaka reč svoje mesto, da je bilo lepo videti. Tudi je lahko vsako vzela hitro v roke, ker je vedela, kam jo je bila dejala. Šole ni zamudila nikdar.

Nekega večera rekó mati Blažetu in Nežici: „Jutri se odpeljemo po železnici k babici. Pa vlak odide že zgodaj. Kdor ne bode o pravem času oblečen, ostane doma.“

Otroka se močno veselita, da bosta videla babico. Od same radosti skoro ne moreta zaspati.

Drugo jutro ju mati zgodaj vzbudé. Mati in Nežica sta kmalu opravljeni, a Blaže ne najde kape. Bilo je čas oditi. „Kje pa imaš kapo?“ vprašajo ga mati. Blaže je išče in išče, a predno jo najde, morata mati in Nežica z doma. Blaže žalostno gleda za njima in sklene, da bode imel odslej svoje reči vedno v redu.

5. Gorí, gorí!

Štefe se je rad igral z vžigalicami. Roditelji so ga zategadelj že večkrat pokarali. Nekega dne je sam doma. S police vzame vžigalico in drgne ž njo po posteljnjaku.

Zdajci odskoči iskra in se skrije v slamnico. Slamnica zagori plamenoma. Štefe se prestraši in pobegne. Ogenj pa se naglo razširi po sobi. Vsa oprava: omare, miza in stoli, vse zgori. Pregori tudi strop, in ogenj pride na podstrešje. Kmalu je vsa hiša v plamenu.

Ljudje vpijejo: „Gorí, gorí!“ in prihité gasit. Pa prepozno je. Hiša pogori do tal.

Štefetovi roditelji se razjočejo od žalosti. Imeli niso ne stanovanja, ne obleke, ne živeža. Vse nesreče pa je bil kriv maloskrbni Štefe, ker se je igral z vžigalicami.

g) Živali in rastline v hiši.

1. Pes.

Psiček naš, hav, hav!
Lajaj, to je prav!
Da pred hišna vrata
K nam ne bode tata;
Psiček naš, hav, hav!
Lajaj, to je prav!

2. Naša muca.

Muca, maca,
Bolna taca?
Kje si bila, kaj storila,
Da te dekla je podila? —
„V kuhinji sem se mudila,
Pa me dekla je spazila.
Jezo name je razlila.
Jaz sem se za lonec skrila,
A preveč nerodna bila;
Lonec mleka prevrnila,

Pa ji smetano skazila.
Dekla me je z metlo, „štre!“
Pa še v rebra nekaj, „bre!“

3. Pajek in muha.

Pajek si je spredel v kotu mrežo, v katero je lovil muhe, mušice in vešče. Nekega dne ugleda mlado muho, ki veselo leta po sobi, toda daleč od mreže.

Ko pajek vidi, da se muha ne ujame, dobrika se ji ter jo vabi k sebi, rekoč: „Prijateljica, pridi k meni v vas! Postrežem ti s slaščicami, kakoršne imaš posebno rada.“

Muha se dá pregovoriti in zbrenči na mrežo. Pa o joj! Pajek jo zgrabi in trdno zaplete v mrežo. Potem pa jo zadavi in ji izpije kri.

4. Uganka.

V kot je sedel
Predec skrit,
Pa napredel
Tanko nit.
Reci, kdo je predec bil,
Ki se presti ni učil?

5. Usehli klinčki.

Mati so imeli na oknu cvetice. Pridno so jih trebili in jim o pravem času prilivali. Zato so pa tudi čvrsto rasle in lepo cvetele.

Lizika bi bila tudi kaj rada imela svoj lonec cvetnjak. Večkrat je že naprosila mater, da bi ji ga dali. Ko prinese iz šole dobro naznanilo, dadó ji lep klinček, poln rdečega cvetja. Pristavijo pa: „To cvetico oskrbuj sama in ne zanemarjaj je!“

Prvi teden je Lizika klinčku pridno prilivala in ga trebila. Drugi teden je bila že menj skrbna. Tretji teden pa popolnoma pozabi cvetico.

Slučajno jo zapazijo mati. Pokličejo Liziko ter ji velé, naj pogleda klinček. Lizika pristopi in kaj vidi? Cvet je suh, listje velo, in prst vsa razpokla. Žal ji je bilo. Spoznala je, da je lepa cvetica usehnila le zaradi njene nemarnosti. Zelo se je jokala, toda bilo je prepozno.

C. Pri hiši.

1. Mlatiči.

Hej, junaki, hej, mlatiči,	Kruhku belemu se smeje
Kup pšenični je visok;	Oče, mati in otrok;
Krepko naj pojó cepiči:	Hej, mlatimo še krepkeje:
Pika poka, pika pok!	Pika poka, pika pok!

2. Zaslužena kazen.

Vinko je rad mučil živali. Nekega dne gre v hlev. Tam je stala krava, pridna Belka, ki mu je dajala vsak dan sladkega mleka. A kaj stori neusmiljeni Vinko?

Potegne jo za rep tako močno, da uboga žival od bolečine odskoči.

V tem hipu pa vstopijo oče. Videli so, kaj je storil hudobni deček. Primejo ga za lase in mu jih prav močno nategnejo. Vinko zakriči: „Joj, joj!“ Oče pa rekó: „Ali te boli? Vidiš, tako boli tudi kravo, ako jo mučiš.“ — Odslej Vinko ni nobeni živali storil nič žalega.

3. Mlado jagnje.

Lepo, belo jagnje mlado	Jagnje misli si drugače,
Poskakavalo je rado,	Rajši suče se in skače
Ko veselo in živó	Zdajci se požene v skok,
Z materjo se past je šlo.	Zvrne v jarek se globok.

Mati pravi: „Čuj, ne skakaj,	Jagnje si nogo zlomilo,
Po brežini se ne takaj!	Bridko vpilo in tožilo:
Lahko kam se zaletiš,	„Dete, slušaj, če ti kdaj
Šibko si nogo zdrobiš.“	Nasvetuje mati kaj!“

4. Lakomni kozel.

Gospodar kupi kozla in ga zapre k ovcam. Ovčar je polagal krmo vsem skupaj. Ali uboge ovce so poleg kozla izhajale kaj slabo. Kadar so dobile dobre krme, trkal jih je, dokler niso odšle od jaslíj. Kozel pa je dobro krmo pojedel sam.

To zapazi ovčar in priveže kozla na vrv. Zdaj pa je dobival kozel, kar je ostajalo ovcam.

5. Konj.

Konjič vriska: Ihaha!
Dobro biti je doma!
Sena dosti, ovsa dosti.
Nič ne vemo, kdo se posti;
Ali kadar popotujem,
Popotujem in cestujem,

Kola vozim, sedlo nosim,
Lačen hodim, slame prosim.
Konjič vriska: Ihaha!
Dobro biti je doma.

6. Uganka.

Čez hrbet, čez pleča, čez glavo leti,
Konjiček, voliček se vsak ga boji.
Kaj je to?

7. Česa te uči kokoš.

Mati stojé z Marico na dvorišču. Po dvorišču hodijo kokoši ter pobirajo zrnca in črvičke. Stara kokoš gre h koritu, da se napije. To vidi Marica in vpraša mater:

„Mati, zakaj kokoš vselej pogleda proti nebu, ko zajme s kljunom vode?“ Mati odgovoré: „Nebeškega Očeta zahvaljuje za kapljice vode, ki jih je zajela in popila.“

Č. Šolski kraj.

a) Cerkev.

1. Molitev k angelju varuhu.

Ljubi angelj varuh moj,
Vedno poleg mene stoj;
Bodi z mano dan in noč,
V raj privedi me nekoč!

2. Božje oko.

Oče pridejo s sinkom Vojtehom do cerkve. Vojteh ugleda nad cerkvenimi vrati veliko naslikano oko in vpraša radoveden: „Oče, kaj pomeni oko na cerkvi?“

Oče rekó: „To oko pomeni, da Bog vse vidi in vse ve. Bog vidi, kaj delamo doma, kaj na polji in kaj v cerkvi; kaj po dne, kaj po noči. Bog vse vidi. Vidi tudi v našo dušo in ve, kaj mislimo in želimo. Bog vse ve. Njemu ni nič prikrito.“

Vojtehu sežejo te besede globoko v srce. S svetim strahom stopi v hišo božjo.

3. Večerni zvon.

Ko solnce gre za goro spat, Marija gleda iz nebá,
Zapoje zvon v večerni hlad. Marija rada vas imá;
Tako-le pravi, govori: Pošljite k nji pobožen klic
„Molite, otročiči vi! Na čast kraljici vseh kraljic!

Molite za roditelje,
Dobrotnike, učitelje!
Molite, otročiči vi!
Marija milosti deli. “

b) Na cesti.

1. Uljudni otroci.

Zvečer so se otroci igrali pred hišo. Po cesti pride tujec. Ko se jim približa, umaknejo se otroci na levo in desno, odkrijejo se ter prijazno pozdravijo: „Dober večer!“ — „Bog daj!“ odgovori potnik in gre dalje.

Kar se obrne in vpraša: „Ali mi veste povedati, katera pot drži v trg?“ Otroci glasno odgovoré: „Desna pot!“ Jeden pa še gre za potnikom in ga spremi na grič, odkoder se je že videlo v trg.

2. Pošteni deček.

Mirko najde na cesti nož z dvema reziloma in koščenima platnicama na roču. Zdi se mu zelo lep.

Takšnega si je želel že dolgo. Vesel skoči ž njim v grmovje, ureže si šibico in poskuša, ali je nož oster.

Zdaj pa se mu nekaj oglasi v srcu: „Nož ni tvoj, samo našel si ga! Glej, da ga vrneš!“ Mirko se prestraši in reče sam sebi: „Ko bi le vedel, kdo ga je izgubil!“

V tem pride mož po cesti. Gleda ob tla, kakor bi česa iskal. Ko Mirko to vidi, misli si: „Ta mož išče noža.“ Stopi k njemu in ga vpraša: „Mož, ali ste kaj izgubili?“ Mož odgovori: „Izgubil sem nož z dvema reziloma in koščenima platnicama na roču.“ Mirko seže v žep ter mu vesel poda najdeni nož.

c) Vrt.

1. Vrtec.

Kako je moj vrtec
Ves živozelen!
Krasnejši od njega
Ni kraj mi noben.

Tu klije po gredah
Vse polno cvetic,
Na vejah glasi se
Roj pisanih ptic.

Zelenje in cvetje
Ž njim petje sladkó —
Oj, božje stvarjenje,
Kako si lepó!

2. Cvetice v plevelu.

Stanko je bil nemaren deček. Nič ga ni veselilo, ne delo, ne uk. Mati mu dadó na vrtu gredico cvetic,

da bi jim prilival in jih trebil plevela. Pa tudi cvetice zanemarja.

Nekega dne gre sestrice Vida na svojo gredico zamakat cvetic. Stanko pride za njo. Ko Vida ugleda zanemarjeno gredico Stankovo, reče mu: „Ljubi bratec, zakaj ne skrbiš za gredico? Plevel ti zaduši cvetice!“ Stanko odgovori: „Kaj ti je do mojih cvetic; skrbi za svoje!“ Potem pa gre na drugo stran, kjer so ravno dozorevale žlahtne krušnice.

Bliža se materin god. Otroka se ga že zelo veselita. Pa že tudi premišljujeta, kako bi čestitala materi in kakšno vezilo bi jim dala.

Na dan materinega godu Vida zgodaj vstane ter vzbudi tudi Stanka. Umijeta se in pražnje oblečeta. Nato gresta na vrt vsak po svoj šopek. Na Vidini gredi je bilo mnogo cvetic, zato je imela hitro šopek povit. Stanko pa zaman išče rožic po svoji gredi. Brez vezila mora stopiti pred mater.

Vida materi srčno častita in jim pokloni lepi šopek. Zdaj se približa Stanko. A ne upa si pogledati materi v obraz, ker nima vezila. Skuša povedati, kar je hotel; toda vse je pozabil. Mati sicer ničesar ne rekó, vendar so žalostni. Stanka pa je tako sram, da se razjoče.

3. Polomljena drevesca.

Mati so z Andrejčkom o mraku sedeli v sobi. Oče pridejo z vrta. Nevoljni so in rekó resno: „Kaj sem videl na vrtu! Nekdo mi je polomil mlada drevesca.“

Mati se ustrašijo, Andrejček pa ves preplašen pobesi oči. Oče vprašajo: „Andrejček, morda veš ti, kdo mi je to storil?“ Andrejček očeta žalostno pogleda in odgovori jokaje: „Oh, oče, jaz! Ne jezite se! Odslej nikoli več ne storim kaj takega.“

„Za zdaj ti odpuščam,“ reko oče, „ker si bil odkritosrčen; drugič pa mi nikar več ne stori kaj takšnega! Če drevesa lomiš, ne bodo rastla in tudi ne bodo rodila dobrega sadja.“

4. Uganka.

Spomladi dišim,
Poleti hladim,
Jeseni redim,
Pozimi gorim.
Kaj je to?

5. Maček na vrtu.

Kaj tako po vrtu laziš,	Kaj si ti zato pri hiši,
Maček, tiho kakor tat?	Da bi ptice nam moril?
Molči, ti na ptice paziš,	Za podgane si in miši,
Rad zavil bi kateri vrat.	Da bi pridno jih lovil!

č) Polje, travnik in gozd.

1. Ženjice.

Dozorela je pšenica,	Poludne je zazvonilo,
Trudno kima klas težak;	Zdaj sklenimo vsi roké;
Urno sukaj srp ženjica,	Dekla nese nam kosilo,
Snope povezuje, možak!	Použijmo ga sedé!

Prepelica petpedika,	Potlej Njega zahvalimo,
Vabi družbico mlado;	Ki je tak dobrotnik nam!
Delj in delj se ž njo umika,	Za poletje nam in zimo
Kam se slednjič skrila bo?	Z vrhom polni žitni hram.

2. Slamnati mož.

Kmet je imel veliko njivo prosa. Ko pa je proso dozorelo, hodili so ga vrabci pridno zobat.

Nekoč gre kmet na vse zgodaj na polje, da bi postrelil požrešne in tatinske vrabce. Ali predno pride tja, bili so vrabci že siti njegovega prosa. Veseli so sedeli na bližnjem črešnjevem drevesu ter glasno vriščali. Zdelo se je kmetu, kakor bi se mu posmehovali, češ: „Mi vrabci vstajamo prej nego vi, kmetje.“

Kmet preudarja, kako bi pregnal vrabce. Kmalu ugane dober pomoček.

Ko pride domov, vzame dolg kol ter ga debelo povije s slamo. Naredi mu glavo, roke in noge. Potem

ga opravi s staro obleko in pokrije s klobukom. V roko pa mu dá dolg bič. Ko gredó zvečer vrabci spat, postavi slamnatega moža sredi njive.

Drugo jutro zleté vrabci naravnoč na njivo, da bi se nazobali prosa. Ali groza jih obide, ko ugledajo sredi prosa srditega moža z bičem v roki. Čakajo in čakajo, da bi odšel. Toda mož se ne gane. Naposled zleté drugam. Nikdar več jih ni bilo na polje.

3. Kosec.

Prepelica prepeli,	Travne bilke padajo,
Ko še ni minila rosa;	Vmes sirotice cvetice;
Kosec travico kosí,	Glávica pokladajo
V solncu se mu sveti kosa.	Petelinčki in zlatice.

Pot, ki čelo mu rosi,	Padaj, padaj travica,
Si obriše, koso brusi;	Sivka suho bo hrustála;
Kadar se mu dobra zdi,	Pridna naša kravica
Razkoračen jo poskusi.	Mleka bo obilo dala.

4. Uganka.

Črn kakor kovač,
Orje kakor orač;
Pa ni kovač
In ni orač.
Kaj je to?

5. Strupene gobe.

Mati so poslali Katarinko v gozd po gobe, ker so jih oče posebno radi jedli.

„Mati,“ reče deklica, ko se vrne, „danes sem nabrala jako lepih gob! Poglejte, kako so lepo rdeče in belo pisane! Našla sem tudi onih zagorelih in sivih, katerih ste prinesli v soboto, pa jih nisem hotela pobrati.“

„Oh, brezpametno dete!“ odgovoré mati, „to so mušnice, vse strupene, četudi se zdé tebi tako lepe! Kdor bi jih jedel, bi umrl. One zagorele in sive pa so globanje in golobice, najboljše gobe, kar jih raste, če se tudi tebi zdé grde.“

D. Solnce, nebo in čas.

1. Solnce vse oživlja.

Že dviga se solnce, vrhove zlati,
Na gori, v dolini se vse oživi.

Po drevju zelenem se ptički budé,
Bučelice pridne na pašo hité.

Cvetica se vzdigne iz nočnega sná,
Na glavi blišči se ji rosa svetlá.

Človeku pa solnce velewa tako:
Brž vstani in moli in delaj skrbno!

2. Otroka in mesec.

Solnce je bilo zašlo; mračilo se je že. Otroci so bili že vsi doma, le dva sta še sedela na polji ter se igrala. Bila sta tako zamišljena v igro, da niti nista zapazila, kdaj je nastopila noč.

Zdajci skočita kvišku ter prestrašena zbežita po poti proti domu. Ali kmalu spoznata, da sta izgrešila

pot. Stečeta nazaj in je iščeta, vendar zastonj, ker je že trda tema.

Kar posveti izza drevja mesec. Ko ugleda otroka, reče jima: „Dober večer! Kaj pa delata tako pozno tukaj?“

Otroka je začetkoma strah; ko pa vidita, da se mesec prijazno smehlja, pravita: „Oh, zakesnila sva se in zdaj ne najdeva več domov.“

Mesec odgovori: „Če dobro poznata hišo, kjer sta doma, posvetim vama, da najdeta pot.“ In mesec jima sveti.

Otroka pa hitita domov, kolikor se dá. Srečno dospeta do hiše. Ko obstojita pred njo, rečeta: „Lepa hvala, ljubi mesec, da si nama svetil!“ On pa jima odgovori: „Hitro stecita k materi! V skrbah so že zaradi vaju. Lahko noč!“

3. Večer.

Solnce zašlo je za gore,	Zvon je zapel iz zvonika,
Noči umika se dan;	Snema klobuček pastir;
Mrak po nižavah prostore	Mesec se više pomika,
V plašč že zagrinja teman.	Pokoj povsod je in mir.

Mesec polagoma vzhaja,	Jagodo, Sivko in Dimo —
Zvezda večerna miglja;	Dobro napasle so se —
Žejne cvetice napaja	Urno domov poženimo,
Hladna rosica z neba.	One so site, mi ne!

4. Solnce in dež.

Deževalo je. Otroci so morali ostati v sobi. Zato so bili nevoljni. Rekli so: „Da bi pač vedno sijalo solnce!“

Ta želja se jim je kmalu izpolnila. Več tednov se ni pokazal niti oblaček na nebu. Otroci so se lahko vsak dan igrali pod milim nebom.

Toda na vrtu so zveneale vse cvetice. Usehnila so vsa zelišča na polju. Po travnikih ni bilo ne trave ne cvetic. Potoki in studenci so se posušili. Le globoko v jarku je še kapala voda izpod pečine. Tja doli so hodili po njo in jo nosili domov, da so kuhali in prali, gasili si žejo in napajali živino. Sčasoma pa je pohajala voda tudi tukaj.

Ljudje so bili žalostni. Otrók ni več mikalo, da bi se igrali. Vzdihovali so: „Oh, da bi le spet deževalo!“

Mati pa rekó: „Zdaj vidite, da je dež prav tako potreben, kakor solnce! Dež in solnce sta od Boga.“

5. Kako cvetice rastejo.

Glej, zrncece drobno
Na zemlji leži:
Popiha mu vetrec,
Ga v tla zapraší.

Tu spava prav sladko
Ko dete mladó,
In zemlja ga mati
Varuje skrbno.

Če žejno je časih,
Bog piti mu dá,
In kmalu priklije
Iz tal do vrhá.

Razvija se, raste,
In gleda v nebó ;
Sam Bog ga obleče
V obleko lepó.

6. Pomlad.

Mladó je nebo se razpelo
In jasno ko ribje okó ;
„Ščink,“ ščinkovec ščinka veselo,
Ko grm zeleni in drevó.

Trobentice, zvončke, zlatice
Bučela obira brenče ;
Igrajo se v solncu mušice,
Metulj spreletava se že.

Pastirček pri čredi prepeva
In uka, pomladi vesel ;
Pred hišo se starček ogreva,
Kožušek je solncu odpel.

Kako je lepo zdaj na sveti,
Čast pojmo in hvalo Bogu,
Ki dal nam je spet doživeti
To rajsko lepoto — juhu!

7. Jesen.

Jesen je tu, po vrtu v travi Slovo že lastovke so vzele,
Podlesek cvete nevesel ; V grmovju črni kos molči ;
Na jug zleteli so žrjavi, Senice so prišle vesele
Hladan se čas nam je začel. Od mrzle severne strani.

Jesen rumena, dobra žena!
Otroci se je veselé;
Rdeča, bela in rumena
Na drevju jabolka zoré.

8. Huda zima.

Zima je hotela pokončati ljudi in živali. Zato je napravila takšen mraz, da je vse pokalo. Vode so zamrznile, in debel sneg je zapadel.

Ali kar je hotela, ni mogla storiti. Uboge ptičice je sicer zelo zeblo in dobivale so le malo živeža. Ali priletele so k hišam, in dobri ljudje so jim trosili zrnec in drobtinic.

Domača živina je stala v toplih hlevih. Da ne bi mogla zima k nji, zamašili so ljudje okna ter povili duri s slamo. V jasli so polagali živini seno in oves.

Sami pa so si pridno greli sobe. Čim bolj je pritiskal mraz, tem bolj so kurili v peči, da je bilo toplo. Kadar so šli z doma, oblekli so se v debele suknje in kožuhe.

Ko zima spozna, da ne more pokončati ljudij in živalij, odneha. Topel vetrič pripiha, led se raztaja in sneg skopni. Solnce dobiva od dne do dne več moči. Kmalu zopet zapojó ptičice, travnik ozeleni, in cvetice zacvetó.

9. Ptič na oknu.

Na okno potrka: „Tip, tip!
Odprite mi vendar za kratek hip!

Veter brije, gosto sneži,
Zmrznil bodem, hrane ni.
Dobri ljudje, odprite mi dom,
Jako priden na domu bom.“

Odpró mu radi topli hram :
Krušne drobtine pobiral je tam ;
Dokaj tednov na toplem prebil.
Ko pa je zunaj mraz minil,
V kotu sedel je žalosten spet.
Odprli so mu — vèš, zletel je v svet!

10. Uganka.

Po zraku leti,
Na zemlji leži,
V rokàh se stopi,
Na peči scedi.

11. Zima.

Prikašljala je starka zima,
Naguban suh ima obraz ;
Ko z brado kljukasto pokima,
Sneg z neba prileti in mraz.

Po vrtu se senica klati,
Premalo hrane daje gozd ;
Zdaj imaš, zajec ti uhati,
Svoj štiridesetdanski post.

Mož starček se pri peči greje
In kima truden, da zaspi;
Da bo dovolj za platno preje,
Kolovrat urno suče hči.

Po gladkem ledu se otroci
Drvé, ne védo, kaj je mraz;
Nagajajo si s kepo v roci —
Kako vesel je zimski čas!

12. Voščilo za novo leto.

*Prišlo je zopet novo leto —
Da bilo dobro bi pričeto!
Veselja Bog Vam dosti daj,
Ž njim zdravje, sreče marsikaj!*

Cesarska pesem.

Bog ohrani, Bog obvari
Nam cesarja, Avstrijo!
Modro da nam gospodari
S svete vere pomočjo!
Branimo mu krono dedno
Zoper vse sovražnike!
S habsburškim bo tronom vedno
Sreča trdna Avstrije!

In s cesarjem zaročnica,
Jedne misli in krvi,
Vlada milo cesarica,
Polna dušne žlahtnosti.
Kar se more v srečo šteti,
Večni Bog naj podeli
Franc Jožefu, Lizabeti,
Celi hiši habsburški!

Vsebina in kazalo.

I. del.

Pisane in tiskane črke. Vaje v branji.

	Stran
1. Samoglasniki in trpežni soglasniki	4
2. Hipni soglasniki	20
3. Ponavljanje malih črk	31
4. Glasovne skupine	34
5. Velike črke	40
6. Abeceda	52

II. del.

Berila.

A. Šola.

1. Šolski mladini („Angeljček“)	55
2. Prvič v šolo (Jos. Stritar)	—
3. Na poti v šolo (poslov. in izprem.)	—
4. Molitev pred ukom (prenaredil Ant. Funtek)	56
5. Janezek v šoli (G. M.)	—
6. Molitev po uku (prenaredil Ant. Funtek)	—
7. Pridna Rozika (po Slomšku)	57
8. Šola (prenaredil Ant. Funtek)	—
9. Uganka (knjiga) (G. M.)	—

B. Dom.

a) Uvod:

1. Hiša (po Fr. Gabršku)	58
2. Naša hiša (L. Černej)	—

b) Družina:

	Stran
1. Dobri otroci (Razinger in Žumer-jev Abec.)	59
2. Oče in mati (Ant. Funtek)	—
3. Tolažba (Jos. Stritar)	60

c) Človeško telo:

1. Nepokorna Tončika (po Miklozič-evi Začetnici)	60
2. Prsti na roki („Vrtec“)	61
3. Dobri deček (po „Vrtcu“)	—
4. Micika in Mirko (poslov. in izprem.)	—
5. Cigani gredó! (Narodna.)	62
6. Molitev zjutraj (prenaredil Ant. Funtek)	—
7. Molitev zvečer (prenaredil Ant. Funtek)	—

č) Človeške dobe:

Jurče in starček (poslov. in izpr.)	63
---	----

d) Jed in pijača:

1. Molitev pred jedjo (po Razing. in Žum. Abec. Ant. Funtek)	63
2. Nezmerni deček (G. M.)	—
3. Usmiljena deklica (J. K.)	64
4. Molitev po jedi (prenaredil Ant. Funtek)	—
5. Kruh na poti (poslov. Ant. Funtek)	65
6. Mrzla voda (po Slomšek)	—
7. Najboljše vince za otroke (Slomšek-Funtek)	66

e) Obleka:

1. Lepa suknja (po Praprotn. Abeced.)	66
2. Uganka (kožuh) (Gabršek-Funtek)	67
3. Kaj imaš pa ti? (prenaredil Ant. Funtek)	—
4. V nedeljo zjutraj (G. M.)	—

f) Stanovanje:

1. Bog vse vidi (po Slomšek)	68
2. Otrok in peč (po Mikloz. Začet.)	69
3. Uganka (peč) (Fr. Gabršek)	—
4. Blaže in Nežica (po Mikloz. Začetn.)	—
5. Gori, gori! (po Mikloz. Začetn.)	70

g) Živali in rastline v hiši:

	Stran
1. Pes (Ant. Funtek)	71
2. Naša muca (Narodna)	—
3. Pajek in muha (J. K.)	72
4. Uganka (pajek) (prenaredil Ant. Funtek)	—
5. Usehli klinčki (G. M.)	—

C. Pri hiši.

1. Mlatiči (Jos. Stritar)	74
2. Zaslužena kazen (G. M.)	—
3. Mlado jagnje (Slomšek-Funtek)	75
4. Lakomni kozel (po Slomešku)	—
5. Konj (Fr. Levstik)	—
6. Uganka (bič) („Vrtec“)	76
7. Česa te uči kokoš (J. K.)	—

Č. Šolski kraj.

a) Cerkev:

1. Molitev k angelju varuhu („Venec“)	77
2. Božje oko (Razing. in Žum. Abecedn.)	—
3. Večerni zvon („Angeljček“)	78

b) Na cesti:

1. Uljudni otroci (po Raz. in Žum. Abeced.)	78
2. Pošteni deček (po Mikloz. Začet)	—

c) Vrt:

1. Vrtec (prenaredil Ant. Funtek)	79
2. Cvetice v plevelu (J. K.)	—
3. Polomljena drevesca (po Mikloz. Začetn.)	80
4. Uganka (sadno drevo) („Vrtec“)	81
5. Maček na vrtu (Jos. Stritar)	—

c) Polje, travnik in gozd:

	Stran
1. Ženjice (Jos. Stritar)	82
2. Slamnati mož (po Mikloz. Začetn.)	—
3. Kosec (Jos. Stritar)	83
4. Uganka (krt.) (Fr. Gabršek)	—
5. Strupene gobe (po Mikloz. Začetn.)	84

D. Solnce, nebo in čas.

1. Solnce vse oživlja (G. M.)	85
2. Otroka in mesec (posl. in izprem.)	—
3. Večer (Jos. Stritar)	86
4. Solnce in dež (po Mikloz. Začetn.)	87
5. Kako cvetice rastejo (po Mikloz. Začetn.)	—
6. Pomlad (Jos. Stritar)	88
7. Jesen (Jos. Stritar)	—
8. Huda zima (poslov. in izprem.)	89
9. Ptič na oknu (poslov. Ant. Funtek)	—
10. Uganka (sneg) („Vrtec“)	90
11. Zima (Jos. Stritar)	—
12. Voščilo za novo leto (prenaredil A. Funtek)	91
Cesarska pesem	92

